

Om Fastelavn

Traditionsskikken for Fastelavnsdrenge her i Als.

Fastelavn 1963:

Bagerst fra venstre: Flemming Bøgeskov, Svend Oluf Christensen, John Vistesen, Ole Weller Laursen.
Forrest fra venstre: Peter Holt Petersen, Peter Larsen, Ib Hornum Hansen, Svend Erik Dahl, som "Bajads" er det Tage Sørensen.

Fastelavnsskikken her beskrevet gælder kun for Als. I Helberskov og på Als Hede foregik det lidt anderledes.

I forbindelse med Fastelavn, var det førhen skikken, at et hold drenge, de kommende konfirmander fra 7. skoleklasse på Als skole, var ude og synge ved alle huse og gårde i skoledistriktet.

Samtidig blev der raslet ind med bøssen, og samlet ind til fastelavnsfest på det gamle afholdshotel.

Drengene var til dels udklædte og var udnævnt som konge, kronprins, prins, menige, fanebærere og bajads.

Udnævnelsen skete efter alder. Ældste dreng blev konge, næstældste kronprins osv. Raslebøssen havde bajadsen.

Fanebærerne bar 2 store flotte dannebrogssflag.

Drengene bar alpehuer, der var dekoreret med lange flotte silkebånd eller slips. Alpehuerne havde ligeledes påsyede flotte smykker, perler, diademer, brocher eller store flotte knapper.

Bajadsen bar maske, og han havde også en ”Rumsterstok” som han løb efter de mindre børn med.

Dekorationen af huerne stod pigerne i samme klasse for.

Der blev lagt et stort arbejde i dekorationen af huerne. De skulle gerne være så flotte som muligt.

Drengene valgte selv, hvilken pige der skulle have æren af at dekorere deres hatte.

Besøgene ved husene og gårdene strakte sig over 2 dage fastelavnssøndag og mandag.

Den ene dag i Buddum, Vejhusene, Vandkærsvæjen og andre gårde udenfor byen.

Der var ikke noget med at blive kørt rundt. Var det koldt og lå der meget sne, kunne det godt være en barsk omgang at komme rundt til de forskellige gårde.

Det kunne godt knibe med at have sangstemme tilbage, når Als næste dag stod for tur. Efter turen gennem Als var overstået, var der ikke mere stemme tilbage.

Når man kom til et hus eller en gård, stod fanebærerne med krydsede faner ved hoveddøren, og drengene afsang et vers af:

I alle de riger og lande.

1.

I alle de riger og lande,

Hvorhen jeg i verden for.

Jeg kæmped med åben pande,

For hvad jeg for alvor tror.

2.

Når mænd, jeg kasted min handske,

Opslog jeg min ridderhjelme.

De så jeg var Holger Danske,

Og ingen formummet skælm.

Eller der er et yndigt land.

Der er et yndigt land, det står med brede bøge.

Det bugter sig i bølgedal, det kaldes gamle Danmark.

Og det er Frejas sal.

Og det er Frejas sal

Og var der nogen hjemme og der blev lukket op, sørgede bajadsen med
”Rumsterstokken” for, at komme ind i huset for at rasle med bøssen.

Kongen inviterede herefter alle familier med børn til fest på afholdshotellet med bal
og kaffe, kringle og sodavand til børnene.

Når man forlod stedet blev der udråbt et trefoldigt leve.

Det kunne lyde:

Ejnar Christensen og frue de længe leve, hurra-hurra-hurra.

Hos butikkerne faldt der gerne slik af. Og bagermestrene var flinke med brød til de
forfrosne drenge.

Til middag var man gerne på afholdshotellet, hvor der serveredes en omgang
hakkebøf med bløde løg.

Fastelavnsfesten, med dans, blev afholdt søndagen efter fastelavn på det gamle
afholdshotel.

Til ballet var der først indmarch, hvor pigerne fik hatte på som dronning,
kronprinsesse osv. Det var ikke populært at være ”Bajadsmutter”.

Der blev danset til numre som f.eks.:

Rits, rats filijong gong gong.

Først den ene vej, og så den anden vej.

Bro bro brille.

Jeg gik mig over sø og land.

Forældrene, som mange gange var med, hyggede sig i de tilstødende lokaler.

Til børnene var der sodavand og wienerbrød, og inden det hele sluttede fik de serveret is.

Musik, sal og kaffe blev betalt af drengene, Var der overskud blev det delt mellem drengene.

Skikkene her beskrevet kendes vistnok kun i sognene i Østjylland, og ingen steder helt ens.

Skikken er måske opstået ved, at man ville samle midler ind til en fest, så man kunne slå sig lidt løs, inden man skulle i gang med fasten.

I Gammelt Nyt nr. 44 fra 2008 er en artikel om fastelavnssoldaterne i Visborg af Bjarne Alberg.

I Visborg udøves skikken stadig nu om dage. Dog er skikken her væsentlig anderledes

Denne fastelavnsskik ophørte i Als i 1977, da skoleinspektør Johannes E. Nielsen satte en stopper for traditionen.

1963. Peter Larsen og Peter Holt Petersen fint klædt ud til fastelavn.

Fastelavn 1966:

Bagerst fanebærer Jørn Pedersen fra Vandkærvej.

Herefter Jørn Laustsen Buddum, Ole Schifter Buddum, Poul Pedersen Als, fanebærer Eigil Løth Nielsen fra Vandkærvejen, Bajads Ole Mortensen Buddum og Hugo Westphael Als.

Forrest Hans Henrik Christensen Als og Dan Holt Petersen Als.

Som det ses havde Diskontobanken filial i Als i 1966 på Hadsundvej.

I baggrunden Finns bageri. Her har de vist lige været inde og få rundstykker.

Billedet er sikkert taget af Tage Sauer udenfor hans frisørsalon.

Christian Christensen har beskrevet traditionen for Helberskov i sin beskrivelse: [Spredte træk fra 1930 - 1960 i landsbyhistorier](#)

Fortalt af Christian Christensen

Fastelavnsballet var den anden store begivenhed for børnene. Det var skolebørnene, der arrangerede den. Allerede kort efter jul begyndte forberedelserne. De ni ældste drenge i skolen snakkede sammen om opgaven. Deres opgave var at samle penge ind til en fest, der i de

første 10-15 år af perioden, strakte sig over 2 aftener. De skulle gå rundt i skoledistriktet 2 dage, fastelavnssøndag og mandag. De var udklædte med alpehuer med silkebånd, perler og smykker. I mange år havde de også på tøjet fået påsyet guld- og sølvbånd. Det var et arbejde, de ni ældste piger tog sig af den sidste søndag inden fastelavn. De ni drenge var opdelt i rangorden: 1. bajadsen, 2. kongen, 3. kronprinsen, 4. 1. prins, 5. 2. prins, 6. 1. minister, 7. 2. minister, 8. 1. fanebærer og nr. 9, 2. fanebærer. Denne rangorden var vigtig, for når man skulle til bal, havde nr. 1 ret til at vælge den pige, han synes bedst om, blandt de ni ældste piger. Derefter valgte kongen blandt de otte, osv. så den, der var 2. fanebærer, jo ikke havde nogen valgmulighed til sidst. Drengene rangeredes altså efter alder, mens pigerne valgtes efter popularitet, og det var måske ikke helt fair set med nutidens øjne. Det var nok drengene, der stod for indsamlingen af penge, men man udpegede to forældrepar, der skulle være behjælpelig med at stå for det praktiske og også holde lidt øje med økonomien. Ballet begyndte kl. 19. Så var næsten alle folk af huse. Man skulle jo gerne vide, hvem der blev bajadsmadamme, dronning etc. Man begyndte dansen med en polka, for det kunne alle danse. Så gik bajadsen hen, og inklinerede for en pige. Han dansede så et par omgange, men smed hende så fra sig. Så bød han en ny op, og dette kunne gentage sig en fire-fem gange, inden han bød sin udvalgte pige op. Straks derefter kommer de andre drenge i rangfølge og byder deres piger op, og i løbet af kort tid har de ni piger fået et fingerpeg om, hvem af dem, der måske hører til de populæreste. Pigernes forældre og pårørende og mange andre ser spændt til, når udpegningen foregår, så mange kniber nok en glædeståre eller det modsatte, når de ser resultatet. Dengang, der var bal både søndag og mandag aften, valgte drengene andre piger den anden aften. Så fik den anden aften jo også lidt ekstra kolorit, så der også var noget komme efter den anden aften. Begge aftener hyggede folk sig med kortspil og snak. Dog var der som regel lidt færre mennesker til fastelavnsballerne end til jul. Det skyldes især, at de allermindste børn ikke kom til fastelavnsfest, ikke kun på grund af deres alder, men mange små børn var også tit lidt skræmte over bajadsen, der var ikke blot var maskeret, men der var også en vis tradition for at han kunne

gå rundt med sin træsabel og forskrække de små børn med sin optræden.

Fortalt af Finn Christensen.

Fastelavn: Drengene valgte en pige, som pyntede hatte, som drengene bar, når de gik fastelavn. Der var en konge, en kronprins, en prins, menige og en bajads, som altid bar maske og stok, som han løb efter børnene med. Til ballet var der først indmarch, hvor pigerne fik hattene på, som dronning, kronprinsesse osv. Ikke mange brød sig om at blive "bajads-mutter".

Drengene, som skulle konfirmeres gik rundt til alle huse og gårde i 2 dage og inviterede alle familier med børn til fest på Afholdshotellet med bal og kaffe, kringle og sodavand til børnene. Musik, sal og kaffe blev betalt af drengene selv og resten blev delt mellem drengene.

Fastelavn af Ib Trøst Hansen 16/03. 1925 – 14/01. 2011.

Det er Fastelavn, og jeg kommer til at tænke på, hvordan vi drenge, gik rundt i hele sognet og sang ved hver hus og gård i sognet.

Det var vigtigt, at vi kom til hvert eneste hus. Så ingen kunne føle sig forbigået.

Jeg var med første gang, da jeg var 9 – 10 år gammel (1935). Jeg husker, at Ejner Andersen fra Brohusene kom og spurgte mig, om jeg ikke havde lyst til at deltage.

”Do er jo gue te å søng” sagde han. Jeg var naturligvis beæret, over at være med.

Men første gang vidste jeg jo kun lidt om, hvad det gik ud på.

Vi var en gruppe, jeg tror vi var 9. Alle havde titler. Der var en konge, en kronprins, en prins, en minister, 2 fanebærere og en klovn + vist nok et par stykker mere uden portefølje.

Gruppen fornyede sig ved, at de gamle fra sidste år valgte nye istedet for dem, som gik af på grund af alder. Mest normalt var nok, at man kunne være med i 2 år. Jeg var selv med i 3. Det sidste år som konge.

Jeg tror nok, at man allerede når man sluttede et års fastelavnsfest, havde valgt hvem der skulle være konge næste år.

I hvert fald var der ingen voksne, som havde noget som helst med det at gøre.

Drengene klarede det helt på egen hånd.

Hvor gammel skikken var, ved jeg ikke, men den har sikkert været meget gammel, og den sluttede omkring 1970. Efter min mening fordi boldklubben begyndte at arrangere tingene. og derved mistede det helt sin oprindelige ide.

Kongen var altså allerede valgt året i forvejen og han bestemte i samråd med de andre i gruppen, hvem der kunne få lov til at komme med. For det var ret attraktivt at være fastelavnsdreng, der var nemlig penge i det.

Når så fastelavnen nærmede sig, snakkede drengene sammen, og hver af deltagerne skulle vælge en pige, som skulle pynte hans hue og være hans baldame til fastelavnsmiddagen, som blev holdt efterfølgende.

Det første år var jeg noget trykket ved det at skulle spørge en pige, men igen hjalp Ejner mig. "Do ka ta Søren Madsens Kjesten, hun er så gue te å dons mæ". Og det gjorde jeg så.

En dag samledes vi hos kongen, og alle pigerne var med.

Så kom den gamle æske med matroshuerne frem, og nogle gamle perlekæder og pyntesmykker kom frem fra den gamle papkasse, som kongen havde opbevaret fra sidste år. Så var det pigernes opgave, at sy tingene på huens kant. Nogle nyindkøbte røde og hvide bånd blev syet på, så de kunne hænge ned ad ryggen. Mens det stod på, legede drengene ude, og midt på eftermiddagen bød kongens mor så på chokolade. Der blev også tid til at lege og snakke lidt med pigerne, inden dagen sluttede.

Fastelavnssøndag mødtes vi så tidlig formiddag i Als og planlagde turen.

Skulle vi tage Als først, eller skulle vi tage Buddum. Heden, Vandkæret, og Brohusene først, og vente med Als og Halvrebene til om mandagen. Det affødte jo en vis diskussion, men det var om at komme af sted, for der skulle traves godt for at nå det hele.

Når vi kom til et hus satte fanebærerne deres flag op på kors over døråbningen, og vi stemte i med en fædrelandssang.

Bajadsen raslede med sin bøsse og udsstødte mærkelige lyde. Et år var det Bent Rasmussen som var bajads, og det var lige en rolle som passede for ham.

Efter den første sang kom husets beboere som regel frem i døren og bød velkommen, og bad om en sang mere. Så fik Bajadsen lidt i bøssen, men de store penge, kronerne og halvtredserne tilfaldt kongen.

Så blev der råbt hurra for husets beboere, og de blev budt til fastelavnsmiddagen på Als Afholdshjem onsdag, og vi fortsatte til næste hus.

Det var jo sjældent det bedste vejr, så det kunne godt være en streng tur at gå en hel dag. Vi planlagde dagen, så vi kunne spise hos en af deltagerens forældre.

Det var jo altid spændende, hvor meget der kom i pengetasken.

Vi kendte de steder, som gav godt. Et af dem var Laurits Laursen. Laurits var jo nazist, så for at takke ham sang vi af fuld kraft, "Brødre fra skumle kaserner", og så grinede Laurits og hans søn Ejner, og vi fik 2 kr.

Når turen efter de 2 dages forløb var slut, skulle resultatet gøres op.

Først skulle der være penge til musikken til middagen. Vagn Ibsen og jeg fulgtes ad ned til barber Sauer. Hans orkester bestod af foruden ham selv af Søster Mortensen på klaver, og Svanekær på trommer.

"Hva ska do ha for å spel", spurgte Vagn. "Vi skal have 30 kr." svarede Sauer. Det syntes jeg ikke lød helt urimeligt, så jeg var ved at svare, men inden jeg fik sagt noget, fik jeg en albue i siden af Vagn. Der skulle pruttes lidt mere. Det blev nu vist til 30 kr. alligevel for hele orkesteret, men så skulle de begynde kl. 19.

Så skulle der også være penge til Chokolade og blødt brød til os selv og vore damer. Hvad det kostede, husker jeg ikke, men selv efter de 2 store udgifter, var der penge tilbage, som blev fordelt ligeligt mellem alle, uden hensyn til rang og stand. Der kunne godt være en 12 -13 kr. til hver, så det var ikke så ringe endda. Så kom onsdag aften, og drengene mødte op med huerne, og kongen med sin dronning indledte ballet. Det skete til tonerne af en march og så dansede vi ellers rajlænder polka og den toppede høne, men helst ikke det her moderne fjas. Når ballet så var i gang, trak gruppen med deres damer sig tilbage til det tilstødende lokale, hvor chokoladen blev indtaget. Og så blev der danset til kl. 24, og festen var forbi for denne gang. Men forinden var næste års konge blevet udpeget, og det var hans ansvar at opbevare kronjuvelerne til næste års fastelavn.

Ib Trøst Hansen. 1998.

Lokalhistorisk forening efterlyser flere billeder med fastelavns indhold.

Har du et ældre fastelavnsbillede af de udklædte fastelavnsdrenge eller af fastelavnsbåden liggende, så lad os få billedet eller en kopi af billedet til arkivet.

Om muligt og helst med dato og navne.

Fastelavnsbåd ca. 1925-1930.

På billedet ses:

Christian Pedersen. (Ravsliberen). Boede Hulvejen 2.

Peter Gerts (Gies Peter). Boede Kirkevej 8.

Holst Jensen.

?

Jørn Frederiksen.

?

Peter Frederiksen. (Snedkermester).

Jens Frederiksen (Spillemand).

?

Chresten Frederiksen. (Murer).

Niels Frederiksen.

Ejnar Poulsen som chauffør. (Rute og lastbilmekaniker hos Laurids Madsen og senere Knud Thygesen).

Boede først Bakkevej 7. Omkring 1960 opførte han et nyt hus Øster Hurupvej 17.

Bagerste bajads, Henry Poulsen. (Sjællænder Henry). Boede Frederiksensvej.

Forreste bajads, Harald Poulsen. (Sjællænder Harald). Boede i det gamle røde bindingsværkshus øst for Superbest butikken.

Brødrene Henry og Harald Poulsen var begge udlærte bagersvende. De ernærede sig mest af fiskeri og andet løst arbejde.

Billedet er taget ved Laurids Madsens garage.

I baggrunden ses Gies Peters hus Kirkevej 8. og Justesens hus. Her ligger plejehjemmet nu.